

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 44

БЕОГРАД, 4. НОВЕМБАР 1939.

ГОДИНА XI

Садржај:

Brodarsko a. d. »Oceania«, Beograd
Царинска и јавна складишта д. д., Загреб
Crnogorska banka na Cetinju
Прва хрватска творница уља д. д. — Загреб

BRODARSKO A. D. »OCEANIA«, BEOGRAD

Naša velika pomorska društva dele se u dve kategorije. Jedna vrši obalsku plovidbu, a druga dugu plovidbu. »Oceania« spada u drugu kategoriju. Ona održava redovne veze sa zapadnim delom Sredozemnog mora i sa Marokom kao i sa Engleskom i Severnom Evropom. Iako prilike u našem parobrodarstvu u 1938 g. nisu bile najpovoljnije brodovi »Oceania« bili su uvek zaposleni i prevalili veći broj milja i preneli više robe nego u prethodnim godinama. Broj prevaljenih morskih milja iznosio je 486.890 prema 380.692 u 1937 i 296.775 u 1936 g. Prevezeni teret iznosio je 707.820 tona. Od toga otpada na izvoz iz domaćih luka oko 260.000 tona za 26.538 tona manje nego u 1937 g. S obzirom na pogoršanje prilika u pomorskom saobraćaju zbog teških međunarodnih odnosa to nazadovanje je minimalno. I naš uvoz morskim putem je opao sa 1,62 mil. tona na 1,45 mil. tona. Od toga je izvezeno parobrodima »Oceania« blizu jedna petina, a ako uzmemo samo za osnov parobrode pod jugoslovenskom zastavom taj odnos se penje na blizu polovinu celokupnog izvoza morskim putem.

Celokupan saobraćaj društvo obavlja sa 12 parobroda sa ukupno 61.700 tona nosivosti. U 1938 g. kupljen je manji parobrod »Una« sa 2.300 tona nosivosti.

Vrlo važnu ulogu u poslovanju naših pomorskih parobrodskih društava igra državna subvencija. Uzgred da napomenemo, da je naziv subvencija u tom slučaju pogrešan, Država plaća izvesne iznose parobrodarskim društvima, ali prima protivusluge za to. Tako je »Oceania« obavezna da na subvencionisanim linijama prevozi poštu i druge državne pošiljke. Društvo mora da obavlja saobraćaj modernim brodovima da na njima pruži povlastice državnim činovnicima, da zaposluje naše državljane itd. Subvencionisane linije »Oceania« su Maroko i pravac Kanarskih ostrva. Bez ikakve subvencije društvo održava pruge sa Severnom Evropom i Engleskom. Ugovor sa državom o subvenciji ističe 31 marta 1940 god. Društvena uprava izražava nadu da će ugovor biti produžen. Ako se to pitanje posmatra sa opšteg ekonomskog gledišta, onda se mora konstatovati da produženje ne bi značilo mnogo. Sa subvencijom — da ostanemo kod tog izraza — koju društvo uživa može da održi samo postojeće linije. A u interesu naše spoljne trgovine treba broj linija znatno povećati. Tako na pr. sa Levantom je naš pomorski saobraćaj vrlo slab. To isto važi i za Crno more i za vezu sa ušćem Dunava. Potrebno je da se obrati veća pažnja trgovini sa severnim zemljama Evrope i sa Francuskom. Uslovi za plasiranje naših proizvoda su povoljni. Ali šta to sve vredi kad podvozne cene ne konveniraju u nedostatku dobre pomorske veze. A ima još i jedno drugo pitanje, koje naša država mora da uzme u obzir. To je unapređenje naše zastave na moru. Naša susedna zemlja Italija vrlo obilno subvencionise parobrodarska društva, da bi talijanska roba mogla biti pre-

vezena talijanskim brodovima. To je cilj kojim teže sve pomorske države od Cromwellovog navigacionog akta sve do danas. Veća subvencija omogućuje našim parobrodarskim društvima duge plovidbe da ne samo povećaju nego da ubrzaju pomorski saobraćaj. I to je od prvoklasne važnosti za našu spoljnu trgovinu. Na taj način mogao bi se dalje povećati broj putovanja, koji je u 1938 g. iznosio 41 na subvencionisanim prugama prema 35 u prethodnoj godini i 24 na nesubvencionisanim prugama prema 32. Pad putovanja na nesubvencionisanim prugama žalostan je dokaz, da ni najbolja volja u pomorskom parobrodarstvu ne pomaže, ako nema aktivne potpore države. Nijedno pomorstvo na svetu nije postalo moćno isključivo iz vlastite snage, bez unapređenja sa strane države.

»Oceania« je jedno od naših najstarijih parobrodarskih preduzeća. Ona je osnovana u Beču u 1903 g., ali pretežno slovenskim kapitalom uz aktivno sudelovanje Živnostenske banke. Prve godine u životu ovog društva bile su zbog rata i posleratnih neprilika neobično teške. Tek posle 1923 g., kada je »Oceania« protokolirana u Beogradu kao jugoslovensko društvo, prilike su se počele sredivati. »Oceania« je od tada gotovo stalno napredovala, blagodareći energičnom i smišljenom radu njenih vodećih ličnosti.

To pokazuju i završni računi za poslednje četiri godine.

Раčун изравнанја

Активa	1935	1936	1937	1938
	у hilj. dinara			
Parobrodi	29.455	37.590	48.590	58.040
Blagajna	83	43	85	113
Hartije od vrednosti	2.142	2.141	2.155	1.937
Zaliha uglja	458	242	466	515
Dužnici	12.274	7.233	6.994	5.568
Pasiva				
Glavnica	15.000	15.000	15.000	30.000
Rez. fond	73	138	316	663
Раčун амортизација	13.608	14.569	16.449	11.851
Раčун осигурања	319	400	2.650	3.150
Fond Hektora Полиа	65	68	105	110
Poverioci i banke	13.689	14.891	16.774	14.982
Neisplaćena dividenda	—	—	—	40
Dobitak	1.617	2.183	6.996	5.378
Zbir bilansa	44.441	47.250	58.290	66.175

Раčун губитка и добитка

Rashodi	1935	1936	1937	1938
Izdaci plovidbe	37.628	45.996	65.845	65.758
Kamata	808	894	1.060	1.094
Amortizacija	1.502	1.963	1.879	2.902
Dobitak	1.617	2.183	6.996	5.378
Prihodi				
Prenos dobitka	316	401	130	384
Prihodi poslovanja	41.240	50.636	75.650	74.748
Zbir	41.555	51.037	77.780	75.132

Zbir bilansa iznosio je 66.2 mil. din. prema 58.3 mil., 47 mil. i 44 mil. u prethodnim godinama. Porast zbira bilansa posledica je povećanja glavnice sa 15 mil. na 30 mil. din. Glavnica je do 1934 god. iznosila 20 mil. din. U toj godini je smanjena zbog gubitka za vreme krize na 15 mil. din. Povoljno poslovanje od 1935 pa sve do 1938 g. omogućilo je ponovno povećanje glavnice delimično upotrebom računa amortizacije i povećanjem vrednosti parobroda, koji su bili iskazani daleko ispod faktične vrednosti. Račun amortizacije smanjio se sa 16 mil. na 11.8 mil. din. To je najniže stanje za poslednje četiri godine. Račun amortizacije bio je tako bogato dotiran u ranijim godinama, da je jedan deo mogao biti upotrebljen kao tiha rezerva. Društvo ima i vlastiti fond za osiguranje, koji se znatno povećao za poslednje dve godine. U 1937 g. on je porastao sa 400.000 na 2.7 mil. din. a u 1938 g. na 3.2 mil. din. Tako znatan porast je vrlo povoljan znak i pokazuje da štete nije bilo, ili samo u neznatnoj meri. Poverioci su se smanjili sa 16.8 mil. na 15 mil. din., koliko su iznosili i u 1936 goodini. Poverioci ne pokazuju velike promene. Iz toga se vidi, da se kod njih verovatno radi o stalnim učesćima, po svemu izgleda povoljnim, pošto društvo održava prrsne veze sa našim poznatim velebankama, Srpskom bankom u Zagrebu i Jadransko-podunavskom bankom u Beogradu.

Najveći deo sretstava plasiran je u parobrode, čija je vrednost iznosila 58 mil. din. prema 48.6 mil., 37.6 mil. i 29.5 mil. din. Uzrok, kao što smo naveli, leži u kupovini jednog novog parobroda i povišenju vrednosti starih u vezi sa povećanjem glavnice. Hartije od vrednosti smanjile su se sa 2.2 mil. na 1.9 mil. din. zbog pada kursa. U račun u zalih u uglja sadržana je vrednost uglja na društvenim parobrodima krajem 1938 g. Dužnici pokazuju znatno smanjenje sa 7 mil. na 5.6 mil. din. To naročito pada u oči ako se uporedi poslednja godina sa 1935 g. prema kojoj su se dužnici prepolovili.

Prihodi poslovanja bili su nešto manji sa 74.7 mil. din. nego u rekordnoj 1937 g. kada su iznosili 75.7 mil. din. S tim uspehom može društvo da bude zadovoljno s obzirom na to da su naglo pale cene pomorskog robnog prevoza. Sa druge strane povisili su se troškovi, naročito nadnice, socijalni doprinosi i osiguranje. Ukupni izdaci iznosili su 65.8 mil. din. kao i 1937 g., iako je smanjen broj najskupljih putovanja, naime, u severnu Evropu. Posle povećanja vrednosti brodova i smanjenja računa amortizacije povećana je godišnja amortizacija. Ona je iznosila 3 mil. din. prema 1.9 mil. u dvema prethodnim godinama. Dobitak sa prenosom bio je 5.4 mil. prema 7 mil., 2.1 mil. i 1.6 mil. din. Od toga je upotrebeljeno za povećanje rezervnog fonda 250.000, za tantijeme 210.000, za prenos na novi račun 418.609 prema 383.822 din. Za isplatu dividende je određeno 4.5 mil. din. prema 6 mil. din. u prethodnoj godini.

Članovi upravnog odbora su g. g.: d-r Šumanović Svetislav, predsednik; Lučić-Roki Marko, potpredsednik i gen. direktor; Antić Bogumil, Huber Antun, inž. Ilić Živojin, Motika Mirko, d-r Pliverić Branko, Prica Dragutin, Ranković M. Jovan, Smokvina Milorad, Stefanović Mih. Milan, d-r Švrljuga Stanko, Švrljuga Božidar i Tubić Stevan. U nadzornom odboru su g. g.: Đinovski Ljubomir, predsednik; d-r Staré Egon, potpredsednik; Mikulčić Vinko i d-r Švrljuga Radovan.

ЦАРИНСКА И ЈАВНА СКЛАДИШТА Д. Д., ЗАГРЕБ

У Загреб је до сада долазило годишње око 100.000 тона равне индустриске и колонијалне робе, а целокупни увозни робни промет који је ишао преко загребачке Главне царинарнице, рачунајући и транзит, износио је преко 165.000 тона годишње. Сами царински приходи које држава наплаћује у загребачкој Главној царинарници износе око 250 мил. дин. годишње. Када се имају у виду ови по-

даци, неће бити тешко донети закључак о улози која је била додељена загребачким „Царинским и јавним складиштима“. Наиме, у току последњих 16 година у овим складиштима, на железничкој станици Загреб—Сава, вршила се је стално манипулација без икаквих сметњи и без икаквог оптерећења загребачког Главног колодвора.

Предузеће је основано 1921 године. Његови објекти, који се састоје из канцеларијских зграда, магацина са потребним постројењима и колосецима итд., подигнути су према потребама привреде на простору од око 30.000 м² у склопу станице Загреб—Сава, на западном делу Загреба. С радом се је отпочело 1923 године, тако да се је са 1938 навршило 16 година делатности ове необично корисне установе. То је било прво предузеће ове врсте у нашој земљи. Тек доцније су по угледу на загребачка „Царинска и јавна складишта“ осниване сличне установе и у нашим другим увозним и извозним центрима, важним за робно-транспортни саобраћај.

У анализи биланса Царинских и јавних складишта д. д. за 1937 годину (бр. 45 од 6 новембра 1938) већ смо констатовали да је донето решење о зидању нове Царинарнице у Загребу, и то на источном крају града, уз линију Главни колодвор—Чулинег. О корисности подизања нове царинарнице не треба ни говорити, али чињенице указују на то да је досадашњи положај царинарнице, на западу града, имао несравњиво веће предности од предвиђеног новог положаја на истоку, јер с те стране нема ни нарочитог увоза, ни нарочитог извоза. Нова комбинација разбија постојећу организацију у склопу станице Загреб—Сава, ма да је она у потпуности задовољавала и потребе приватне привреде и интересе загребачке општине и државе. Новом комбинацијом тешко су погођени, разуме се, и интереси Царинских и јавних складишта д. д. Тиме је био доведен у питање и опстанак овог предузећа у данашњој форми. У будуће „Царинска и јавна складишта“ треба да функционишу и као „слободна царинска и комерцијална складишта“, што је необично важно за транзитни промет.

Биланси Царинских и јавних складишта д. д. за неколико последњих година овако изгледају:

Активна	1935	1936	1937	1938
	у хиљадама динара			
Непокретности	18.004	18.004	18.004	18.004
Инвентар	10	—	—	—
Хартије од вредности	49	49	—	—
Дужници	1.794	2.134	1.765	720
Готовина	237	183	298	246
Преносне позиције	43	25	99	—
Губитак	375	379	369	394
Пасива				
Главница	7.500	7.500	7.500	7.500
Фонд амортизације	1.790	1.980	2.480	2.980
Повериоци	11.223	11.294	10.555	8.863
Преносне позиције	—	—	—	—
Збир биланса	20.513	20.774	20.535	19.364

Збир биланса износи 19,3 мил., за око 1,2 мил. дин. мање него крајем 1937. У току последњих десетак година он се стално кретао између 19 и 21 мил. дин., јер већих промена није било ни у активи, ни у пасиви. Највећи део средстава уложен је у непокретности, које су билансиране са 18 мил. дин. То значи да је крајем 1938 на њих отпало око 93% целокупне активе. Непокретности се састоје из магацинских зграда (15,6 мил.), из колосека (1,58 мил.) и земљишта (300 хиљ. дин.). Дужници су у 1938 за преко 1 мил. дин. мањи него крајем претходне године. Они су износили још 720 хиљ. Крајем 1936 били су равно три пута већи, али је и тада на њих отпало само 10% целе активе. Само три петине инвестиција покривене су сопственим средствима. Главница износи непромењено 7,5 мил., а

фонд амортизације исказан је са 2,98 мил. Прошле и прет-прошле године дотирано му је по 500 хиљ. дин. годишње према 190 хиљ. у 1936. Других сопствених средстава нема. Поверници потражују 8,86 мил. према 10,55 мил. у претходној и 11,3 мил. дин. крајем 1936 године. Ово смањивање поверилаца треба приписати делом смањивању дужника, а делом повећавању амортизационог фонда.

Пословни успех до сада није задовољавао. И прошла пословна година завршена је са извесним губитком (25 хиљ. дин.). Ако урачунамо и пренос из ранијих година, видећемо да укупни губитак износи 394 хиљ. дин. Иако је предузеће основано још 1921 године, ипак је оно могло да исплати прву дивиденду тек за 1929, и то само од 5%. Следећа — 1930 година закључена је такође са добитком. Међутим, после тога успех пословања био је опет стално неповољан, али је та чињеница донекле ублажена тиме, што ни губици никада нису били знатни.

CRNOGORSKA BANKA NA CETINJU

Imali smo već priliku da naglasimo da je Crnogorska banka najveća privatna banka u Crnoj Gori. U prošlim ratovima finansijski je pomagala i crnogorsku vladu, a inače stalno je bila u tesnoj vezi kako s tamošnjom poljoprivredom, tako i sa zanatstvom i trgovinom. I ona je bila primorana da zatraži zaštitu, ali je to učinila tek u septembru 1934. Prilikom prve navale ulagača u septembru 1931 njena likvidnost bila je vrlo znatna. Na to ukazuje i činjenica da je ona pre nego što je zatražila zaštitu, od septembra 1931 do septembra 1934, svojim ulagačima i poveriocima bila isplatila oko 15 mil. din. Gubici od oko 2 mil. din. koji su se bili javili 1934 prilikom sastava prečišćenog bilansa pokriveni su upotrebom fondova, tako da se nije moralo dirati ni u glavnice, niti su tražene žrtve od ulagača i poverilaca.

Zemljoradnici su dugovali Crnogorskoj banci nešto više od 3 miliona dinara. U toku 1937 ona je ova svoja potraživanja predala Agrarnoj banci. Gubitak Crnogorske banke na zemljoradničkim dugovima iznosio je 533 hilj. Za njegovo pokrivenje upotrebljen je bančin rezervni fond od 346 hilj., dok je iznos od 134 hilj. pokriven prihodima iz redovnog poslovanja u 1937 godini, a ostatak od 73 hilj. din. bio je prenet na novi račun. Sve do nedavna rad novčanih zavoda, naročito u Crnoj Gori, bio je vrlo otežan i time, što im se je onemogućila naplata potraživanja izvršnim putem. Kada je bilo došlo do poboljšanja opštih privrednih prilika u našoj državi, Crna Gora se je time slabo koristila. Visoke cene zemljoradničkih produkata nisu joj donele nikakve koristi, jer je to pasivan kraj, u koji se žitarice moraju uvoziti.

U prošloj godini poboljšanje opštih privrednih prilika u našoj državi je produženo, ali ne u obimu koji se je mogao očekivati. Poznati politički događaji u svetu bili su izazvali uznemirenost i kod naših ulagača, tako da su se i banke morale da uzdržavaju od normalnog poslovanja i kreditiranja i da vode glavnu brigu o likvidnosti. Ako uzmemo u obzir prošlogodišnje prilike, moramo konstatovati da ih je Crnogorska banka prebrodila bez teškoća. Njena likvidnost po novom poslovanju bila je takva, da je Banka uvek bila u stanju da odgovara svojim obavezama iz tog poslovanja. Ona je u 1938, blagodareći novom zakonu o obezbeđenju i izvršenju, i od svojih starih potraživanja uspela da naplati više nego ranijih godina. Prošlogodišnje poslovanje bilo joj je olakšano i time, što je Narodna banka davala kredite na bazi zemljoradničkog portfelja predatog Agrarnoj banci. Tim kreditom koristila se je i Crnogorska banka, kojoj je time bilo omogućeno da oslobodi sve uloge do 5.000 dinara. U prošloj godini radile su uspešno i filijale Crnogorske banke u Nikšiću, Podgorici i Baru.

Detaljna obaveštenja o razvitku bančinih poslova u toku

nekoliko poslednjih godina pružiće nam podaci iz sledeće tablice:

Aktiva	1935	1936	1937	1938
	u hiljadama dinara			
Blagajna	593	578	518	514
Hartije od vrednosti	455	470	876	536
Menice	13.618	12.706	9.030	8.586
Zemljoradnički dugovi	—	—	2.335	2.157
Dužnici	3.524	3.791	4.014	4.489
Nepokretnosti	3.338	3.686	3.765	3.677
Gubitak	39	—	73	—
Pasiva				
Glavnica	4.000	4.000	4.000	4.000
Fondovi	596	589	242	242
Ulozi	12.392	12.099	11.931	10.956
Poverioci	765	865	895	1.067
Reeskont	3.014	2.733	2.667	2.252
Neisplaćena dividenda	30	30	30	30
Novi računi	771	889	846	1.407
Dobit	—	26	—	3
Naplate kauc. itd.	18.466	18.021	17.557	17.285
Zbir bilansa	40.034	39.252	38.168	37.244
Obrtni kapital	21.568	21.231	20.611	19.959
Rashodi				
Prenos gubitka	146	39	—	73
Kamata	453	465	469	400
Porez i takse	77	75	55	63
Administrativni troškovi	709	646	604	559
Otp. nepokretnosti	—	—	—	19
Gub. zemlj. dug.	—	—	553	—
Čista dobit	—	26	—	3
Prihodi				
Prenos dobiti	—	—	26	—
Iz rez. fonda	—	—	347	—
Kamata	972	848	778	667
Provizije	137	138	193	141
Od nepokretnosti	182	217	193	213
Od hartija od vrednosti	21	17	22	43
Napl. otp. potr.	—	32	49	52
Gubitak	39	—	73	—
Zbir prihoda	1.385	1.252	1.682	1.118

Obrtni kapital Crnogorske banke, koji je pre bankarske krize — krajem 1930 — iznosio 32,6 mil., u prečišćenom bilansu za 1934 bio je iskazan sa 21,7 mil. Posle toga, blagodareći postepenoj likvidaciji starog poslovanja, on se i dalje pomalo smanjuje i krajem 1938 iznosi 19,96 mil. din. U prošloj godini smanjen je za 652 hilj. din. Kako u pasivi, tako i u aktivni promene su raspoređene na više računa i ne izgledaju znatne. Već spomenutom isplatom sitnih uloga do 5.000 din. i otplatama po ostalim ulozima u toku prošle godine uloženi su smanjeni za 1 mil. din., na 10,95 mil. Ako se uzmu u obzir i odobrene kamate, videće se da su isplate ulagačima bile i veće. U prošloj godini je opet smanjena (za 415 hilj.) i bančina obaveza po reeskontnim kreditima dobivenim od Narodne banke i Državne hipotekarne banke. Obaveze po novim računima su povećane sa 846 hilj. krajem 1937 na 1,4 mil. din. u 1938. Stanje računa poverilaca je takođe nešto povećano. U aktivni vidimo da je prošle godine menični portfelj smanjen za 444 hilj., na 8,58 mil. Prodane su i izvesne hartije od vrednosti, tako da im je stanje smanjeno za 340 hilj., na 536 hilj. din. Od Agrarne banke primljena je akontacija. Blagodareći tome račun zemljoradničkih dugova iznosi još 2,15 mil. prema 2,33 mil. krajem 1937. Uprava napominje u svom izveštaju da banka nije morala kao ranije da preuzima nepokretnosti od svojih dužnika, već joj je pošlo za rukom da i tu poziciju nešto smanji. Povećani su jedino »dužnici«, i to za 475 hilj., na 4,49 mil. din.

Račun gubitka i dobitka nam pokazuje da je uprava sprovodila najrigorozniju štednju. Režijski troškovi su opet nešto smanjeni. U 1938 bili su, doduše, i prihodi opet manji nego u prethodnoj godini, ali je konačni rezultat ipak uglavnom dobar. Banci je, naime, pošlo za rukom, da iz prošlogodišnjeg viška iz 1937 od 73 hilj., otpiše nepokretnosti sa 19 hilj. i da iskaže i mali čisti dobitak, koji je prenet na novi račun.

U upravi su gospoda: Lale N. Zuber (pretsednik), Marko Đurašković (potpretsednik), Rudolf Đunijo, Dušan Kapičić, Nikola Knežević, Maksim Martinović, Radomir P. Nikolić, Krsto I. Pejović i Jevto Spasić. U nadzornom odboru bila su g.g.: Risto Gordić (pretsednik), Vido Banašević, Krsto Špadijer, Filip Martinović i Đorđe Stanić.

ПРВА ХРВАТСКА ТВОРНИЦА УЉА Д. Д. — ЗАГРЕБ

До пре неколико година ми смо увозили врло знатне количине уљарица, а и у току последњих година наш увоз уљарица кретао се је између 1.500 и 2.100 вагона, од којих је око 1.000 вагона било намењено индустрији јестивог уља, а остатак индустрији техничког уља. Иако је упоредо с тим и потрошња уља показивала изразиту тенденцију пораста, ипак је увоз све више опадао, а у 1938 постигли смо чак и пуно независност у погледу уљарица, за производњу јестивог уља. То указује на повећање домаће производње уљарица. Нарочито после 1934 пораст производње био је врло јак. У периоду 1928—1932 код нас је произвођено разног уљаног семена просечно по 1.600 вагона годишње, а у периоду 1933—1937 производња се попела на просечно 2.500 вагона годишње, да би у прошлој години достигла висину од 6.400 вагона. Ако се производња буде и даље повећавала, ускоро се можемо наћи и пред хиперпродукцијом.

Истовремено са повећањем домаће производње уљарица дошло је и до великих померања у њеној структури. До 1934/35 производња је била ограничена на репицу, маслину, бундевске коштице, ланено и конопљино семе и неке друге уљарице мањег значаја. После тога је уведен и већи број нових култура, од којих су најважније сунцокрет, соја, ричинус и кикирики. То није једина промена. До 1936 репица је претстављала најважнију уљарицу. У тој години она је у нашој укупној производњи уљарица учествовала са 55%. У 1937 њено учешће пада на 28%, а у прошлој години на само 20%. Ово опадање значаја репице наступило је пре свега услед дегенерације семена и велике променљивости приноса. Место које је све до скоро имала репица заузео је сунцокрет. Са културом сунцокрета код нас се је почело у ствари тек 1933. За пет година засејана површина порасла је са 2.600 на 25.000 ха, а производња са 500 на 4.600 вагона, односно за девет пута. Учешће сунцокрета у нашој производњи вегетабилних уља било је 1936 г. 37%, 1937 г. 60%, а 1938 г. 73%. Као што се види, ширење производње сунцокрета је главни фактор који је домаћу индустрију јестивог уља учинио потпуно независном од увоза иностраних уљарица.

Огромно повећавање домаће производње уљарица дошло је до изражаја и у билансима наших фабрика уља. Код њих је, пре свега, потреба за капиталом постала знатно већа, јер су фабрике данас приморане да држе врло велике залихе, нарочито сировина. Одмах после жетве оне морају да откупе целу количину уљарица коју треба да прераде. Док су сировине набављане из иностранства, повлачене су обично само мање партије, јер је и плаћање мањих количина страним девизама било ипак знатно лакше, него што би то био случај да се радило са милионским износима.

Највећа фабрика уља у нашој држави је Прва хрватска творница уља д. д. у Загребу. Основана је 1916 године, а пре неколико година је знатно проширена. Фабрика, која је у почетку прерађивала једва 200 вагона семена годишње, данас је у стању да преради бар 15 пута већу количину. Она је данас и у техничком погледу најмодерније уређена, тако да су и њезини производи најсавршенији. У току 1934 повишена је и главница Прве хрватске творнице уља д. д. са 2,75 на 8,25 мил. дин. Биланси предузећа за четири последње године овако изгледају:

Активa	1935	1936	1937	1938
	у хиљадама динара			
Непокретности	3.489	3.428	3.492	5.631
Стројеви и трачнице	2.460	2.267	2.451	2.810
Творнички уређај	223	185	224	252
Залихе робе и сиров.	16.580	16.009	32.768	42.006
Хартије од вредности	135	135	218	219
Римесе	—	691	97	264
Благајна	663	102	162	260
Пасивa				
Главница	8.250	8.250	8.250	8.250
Резервни фонд	710	760	810	910
Фонд аморт. стројева	1.645	1.695	1.745	1.795
Салдо повер. и дужн.	9.386	7.283	19.997	29.316
Акцепти	1.500	3.000	6.500	8.000
Транзиторне ставке	622	726	940	1.998
Добитак	937	1.104	1.170	1.173
Збир биланса	23.050	22.818	39.412	51.442

Повериоци и дужници нису исказани засебно. Објављује се само њихов салдо. Због тога не можемо утврдити тачан износ укупних средстава с којима је предузеће крајем прошле године радило. Иначе, крајем 1938 повериоци су били за 29,3 мил. дин. већи од дужника. Може се претпоставити да дужници и нису врло знатни, јер су пласман продукције и кредитирање били нормални. Збир биланса достигао је висину од 51,44 мил. дин. и већи је за 12 мил. него у претходној години, док је у односу на 1931, 1932 или 1933 по прилици учетворостручен. Чисти доbitак износи 1,17 мил., фонд амортизације 1,79 мил., а остала сопствена средства (главница и резервни фонд) — 9,06 мил. дин. Остале позиције на страни пасиве претстављају туђа средства. Као што је већ споменуто, салдо поверилаца и дужника, који је исказан у пасиви, билансиран је са 29,3 мил. Изгледа, да стварни износ поверилаца не достиже висину од 40 мил. Предузеће се је служило и акцептним кредитима. Крајем 1938 ови су исказани са 8 мил. дин.

Најјачу позицију у активи претстављају „залихе робе и сировина“, које су крајем 1938 биле исказане са 42 мил., у 1937 г са 32,7 мил., а у 1936 са 16 мил. До 1934 залихе робе и сировина ретко када су износиле више од 8 мил. То значи да су садашње залихе за преко пет пута веће. Јаки пораст залиха је изазван тиме што се потребе за уљарицама сада подмирују у земљи. Крајем прошле године укупне инвестиције су износиле 8,7 мил., за 2,5 мил. више него у 1937. Главни део овог повећања отпада на нове непокретности. Иначе непокретности су билансиране са 5,63 мил., стројеви и трачнице са 2,81 мил. и уређај фабрике са 252 хиљ. дин. Однос између инвестиција и сопствених средстава је повољан.

Чисти доbitак у 1938 само се незнатно разликује од оног из претходне године. Износио је 1 мил. и 83 хиљ. дин, а са преносом остатка добити из 1937 г. — 1,17 мил. Овај пословни резултат може се означити као задовољавајући, јер би се из оствареног доbitка могла исплатити дивиденда од скоро 13%. Међутим, један део тог доbitка мора се унети у резервни фонд.